
Economia internacional

PID_00258755

Joan Tugores Ques

Joan Tugores Ques

Nascut a Palma de Mallorca l'any 1953, és llicenciat en Dret i doctor en Ciències Econòmiques i Empresariales. És catedràtic de Teoria Econòmica de la Universitat de Barcelona des de l'any 1986 i ha estat degà de la Facultat d'Econòmiques, i rector de la UB. Especialista en economia internacional, és autor de diversos llibres i articles sobre aquestes matèries.

La revisió d'aquest recurs d'aprenentatge UOC ha estat coordinada pel professor: Josep Lladós (2019)

Quarta edició: febrer 2019

© Joan Tugores Ques

Tots els drets reservats

© d'aquesta edició, FUOC, 2019

Av. Tibidabo, 45-47, 08035 Barcelona

Realització editorial: Oberta UOC Publishing, SL

Dipòsit legal: B-2.828-2019

Cap part d'aquesta publicació, incloent-hi el disseny general i la coberta, no pot ser copiada, reproduïda, emmagatzemada o transmesa de cap manera ni per cap mitjà, tant si és elèctric com químic, mecànic, òptic, de gravació, de fotocòpia o per altres mètodes, sense l'autorització prèvia per escrit dels titulars del copyright.

Aquest material és una adaptació i actualització de l'obra *Economia internacional i integració econòmica* de Joan Tugores Ques editada per McGraw-Hill/Interamericana de España, SAU, 1997.

L'autor agraeix la col·laboració de la Sra. Rocío Bonilla Quijada per l'adaptació didàctica del material.

Introducció

El paper central de l'economia internacional és prou evident des de fa dècades, no tan sols pel que fa als especialistes, sinó també pel conjunt de la ciutadania. L'abast dels mecanismes econòmics amb dimensió internacional inclou dimensions empresarials, comercials, financeres i tecnològiques, però també profundes implicacions socials i polítiques. A les darreres dècades del segle XX i a les primeres del segle XXI la intensificació de les dimensions de la internacionalització –com el pes del comerç internacional o dels fluxos financers supranacionals– va portar a l'anomenada **globalització**, conformant unes noves realitats amb noves regles. A finals de la primera dècada del segle XXI l'esclat d'una crisi especialment greu va posar de relleu noves formes de fragilitat. A finals de la segona dècada del segle XXI conviuen aspectes complexos que van des d'una recuperació més lenta que en ocasions anteriors, una onada de canvis tecnològics d'amplíssim abast –sovint coneguts com la nova (o la quarta) revolució industrial–, però també recels enfront dels efectes de la globalització, amb friccions socials i polítiques importants, així com dinàmiques geopolítiques associades a una nova distribució del poder econòmic i polític.

Els vessants en què l'economia internacional assoleix un pes elevat són molt diversos. El comerç internacional ha augmentat el seu pes de manera notable des de mitjan segle XX. Els indicadors d'obertura comercial ho evidencien, però n'hi ha prou amb un senzill experiment personal per a adonar-se'n: penseu quin percentatge dels articles que feu servir diàriament –productes electrònics, roba, electrodomèstics, serveis audiovisuals, mobles, etc.– han creuat una frontera, fent servir el comerç internacional, fins a arribar a vosaltres. Probablement us cridarà l'atenció l'elevada xifra del percentatge assolit. I també crida l'atenció com aquest indicador d'obertura comercial personal és substancialment més elevat que el que s'hauria obtingut fa quaranta o vuitanta anys. També cal destacar com molts productes tenen la seva producció fragmentada entre diverses localitzacions en múltiples països: a la fabricació d'un automòbil o un ordinador es fan servir *inputs* i components que provenen d'una multiplicitat de llocs, ja que les empreses han trobat facilitats i incentius per a organitzar la seva producció a escala multinacional, donant lloc a les anomenades "cadena global de valor". Els avenços en les tecnologies de la informació i les comunicacions (TIC) han facilitat les connexions i la coordinació entre els diferents centres dels processos productius a escala global, que han proliferat molt. Una implicació important i delicada han estat els canvis que això ha generat en les pautes d'especialització i divisió internacional del treball, amb implicacions sobre l'ocupació i els mercats de treball.

En l'àmbit financer els canvis han estat també molt destacats. L'anomenada globalització financera reflecteix com el volum de les transaccions financeres internacionals van augmentar de manera exponencial a finals del segle XX

i principis del XXI. Això va portar a debats sobre les implicacions d'aquesta creixent hegemonia dels mercats financers internacionals, així com als riscos o fragilitats que es podien estar generant. La crisi financera global que esclata el 2008 va evidenciar deficiències en el funcionament de les finances globals que s'han intentat "reparar" des de llavors, amb controvèrsies sobre el grau en què això s'ha assolit. El seguiment dels tipus de canvi, dels volums d'endeutament –dels sectors privats i públics– i les interdependències entre economies a escala mundial continuen essent temes oberts dedebat.

Típicament eren dos els trets que caracteritzaven una transacció com a "internacional": d'una banda, calia superar algun tipus de traves o discriminacions que les polítiques comercials imposaven als productes estrangers; de l'altra, implicaven una pluralitat de monedes que calia resoldre convertint les unes en les altres mitjançant uns tipus de canvi. Aquestes dues característiques van donar lloc a les dues branques clàssiques de l'economia internacional: la comercial i la financera.

Així, el mòdul 1 tracta del comerç internacional, i analitza tant les argumentacions –clàssiques i modernes, incloses les que deriven de la proliferació de xarxes globals o multinacionals de producció– dels eventuais beneficis dels intercanvis comercials com les raons i l'abast de les polítiques comercials que al llarg de la història, i també ara, miren d'interferir amb mesures proteccionistes en aquest comerç. Igualment, s'analitza el marc institucional i les regles que tracten d'emmarcar els fluxos comercials internacionals.

El mòdul 2 es dedica a l'economia financera internacional i examina els aspectes monetaris i financers, que inclouen des dels aspectes bàsics de determinació dels tipus de canvi i el funcionament dels mercats financers internacionals fins a les interdependències que s'estableixen entre diversos països en l'economia internacional. Evidentment, els aspectes comercials i financers estan estretament relacionats: per exemple, el tipus de canvi es determina sovint als mercats de divises, però afecta de manera important la competitivitat i els fluxos comercials, que influencien alhora les perspectives i expectatives dels mercats financers.

Al mateix temps que l'economia internacional es "globalitza", apareix també una força que en cert sentit es podria interpretar com a contraposada, però també amb vessant de complementarietat amb les dinàmiques globals: els processos d'integració regional a través dels quals alguns països adopten relacions més estretes, bé sigui en els àmbits comercials, mitjançant la creació d'àrees de lliure comerç o "mercats integrats", bé en els àmbits monetaris com, en el cas d'Europa, la integració monetària. El mòdul 3 es destina a aquestes dinàmiques d'integració econòmica, tant en la seva significació per al conjunt de l'economia global com pel que impliquen més específicament per a les nostres realitats més properes a Europa.

El mòdul 4, sota el títol "Problemes de l'economia global", analitza un conjunt de qüestions que tenen en comú tant la seva actualitat i rellevància com el seu caràcter "transversal" entre les dimensions tractades en els mòduls anteriors i entre els vessants econòmics i extraeconòmics. Així, es debaten, entre d'altres, els canvis recents en el comerç internacional, incloses les tensions proteccionistes que esclaten el 2018 amb amenaces de "guerra comercial", el paper de la competitivitat, els mecanismes per a millorar l'estabilitat financera global, el paper de les criptodivises i les connexions entre economia global, distribució de la renda i sostenibilitat mediambiental. Moltes d'aquestes temàtiques, per descomptat, obren portes que van molt més enllà dels límits estrictes d'una assignatura d'economia internacional, però mostren com els aspectes que es plantegen vinculen els mecanismes econòmics amb altres preocupacions cabdals de les nostres societats.

Pel que fa a les tasques complementàries, cal assenyalar que al final de cada mòdul hi ha unes "activitats" que tenen dues finalitats:

1) Que els participants pugueu fer un seguiment actualitzat d'unes matèries tan ràpidament canviants com les que configuren actualment l'economia internacional; és a dir, amb el marc analític i conceptual que proporciona el text principal, se us convida a buscar la contrapartida empírica dels conceptes i relacions, i a fer-ho amb la màxima actualitat (per exemple, l'evolució dels fluxos comercials, tipus de canvi, nivells de desenvolupament dels països, etc.);

2) i que ho feu utilitzant les possibilitats de les noves tecnologies que la metodologia de la UOC no tan sols permet, sinó que és un dels seus trets d'identitat: l'accés a les pàgines d'Internet és una invitació a descobrir la utilitat de les noves tecnologies en l'estudi, l'anàlisi i l'obtenció d'informació i comentaris rellevants.

Pocs camps poden treure'n tant de profit com l'economia internacional, i els participants podeu obtenir valor afegit mitjançant aquesta metodologia.

Objectius

- 1.** Analitzar la dimensió internacional creixent de molts aspectes de l'activitat econòmica i les implicacions que tenen.
- 2.** Conèixer les explicacions del comerç internacional i els seus efectes, els debats sobre polítiques comercials i el marc institucional internacional dels intercanvis comercials.
- 3.** Entendre el funcionament bàsic de les finances internacionals, els mecanismes d'interdependència entre economies i les repercussions de la globalització financera.
- 4.** Comprendre els processos d'integració econòmica, tant en el seus aspectes comercials com en els monetaris.
- 5.** Aplicar els coneixements adquirits als problemes de l'economia global, entenent els arguments cabdals en els debats rellevants sobre les interdisciplinàries realitats globals.

Continguts

Mòdul didàctic 1

Comerç internacional

Joan Tugores Ques

1. Trets bàsics del comerç internacional
2. Els guanys de l'intercanvi: avantatge absolut i avantatge comparatiu
3. Diferències en les dotacions de factors
4. Comerç intraindustrial: el paper de les economies d'escala
5. Heterogeneïtat entre empreses i comerç internacional
6. Multinacionalització de l'activitat productiva
7. Restriccions comercials: tendències
8. Eines proteccionistes
9. Arguments proteccionistes
10. El sistema comercial internacional: la OMC

Mòdul didàctic 2

Economia financera internacional

Joan Tugores Ques

1. Els tipus de canvi
2. La paritat del poder adquisitiu
3. Mercats de divises: factors comercials i financers
4. Sistemes de paritats
5. Els mecanismes de transmissió internacional
6. El sistema financer internacional: aspectes bàsics
7. Capacitat i necessitat de finançament
8. Desequilibris externs globals
9. Crisis financeres internacionals
10. Interdependències i coordinació: algunes lliçons de la història: del G3 al G20

Mòdul didàctic 3

Integració econòmica regional

Joan Tugores Ques

1. Tipologies d'integració
2. Integració comercial: criteris d'avaluació
3. Costos i beneficis de la integració comercial
4. Regionalisme i multilateralisme en l'economia global
5. El futur del sistema comercial mundial
6. Integració monetària
7. El debat sobre la moneda única
8. Àrees Monetàries Òptimes: implicacions
9. Mecanismes alternatius als ajustaments canviaris
10. El futur de l'euro i de la UE

Mòdul didàctic 4

Problemes de l'economia global

Joan Tugores Ques

1. Què passa amb el comerç internacional? Alentiment i tensions proteccionistes
2. Cadenes globals de valor
3. Debats sobre competitivitat
4. El paper de les economies emergents
5. Estabilitat financera global
6. El paper del dòlar i alternatives al sistema monetari internacional
7. Internacionalització i creixement
8. Aspectes distributius
9. Globalització i medi ambient: els Objectius de Desenvolupament Sostenible
10. Governança de l'economia global

Bibliografía

Bibliografía bàsica

Krugman, P.; Obstfeld, M.; Melitz, M. (2016). *Economía internacional: teoría y política* (10a. ed.). Madrid: Editorial Pearson.

Feenstra, R.; Taylor, A. (2015). *Comercio internacional*. Barcelona: Reverté.

Feenstra, R.; Taylor, A. (2012). *Macroeconomía internacional*. Barcelona: Reverté.

Webs destacades

Organització Mundial del Comerç

Fons Monetari Internacional

Organització per a la Cooperació i el Desenvolupament Econòmic

I també documents de la Unió Europea i del Banc Central Europeu

